

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta N:o 4/2015, ”Kohti uutta digitaalista etiikkaa: tietosuoja, ihmisarvo ja teknologia”

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla www.edps.europa.eu)

(2015/C 392/08)

Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS) on riippumaton EU:n elin, jonka tehtävänä on Euroopan parlamenttiin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 45/2001⁽¹⁾ 41 artiklan 2 kohdan mukaan ”henkilötietojen käsittelyn osalta ... varmistaa, että yhteisöjen toimielimet ja elimet kunnioittavat luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti heidän oikeuttaan yksityisyyteen” sekä ”... antaa ohjeita yhteisöjen toimielimille ja elimille sekä rekisteröidyille kaikista henkilötietojen käsittelyä koskevista seikoista”. Tietosuojavaltuutettu ja apulaistietosuojavaltuutettu nimettiin joulukuussa 2014 ja heille annettiin erityiseksi ohjeeksi toimia rakentavammalla ja ennakoivammalla tavalla. Euroopan tietosuojavaltuutettu julkaisi maaliskuussa 2015 viisivuotisen strategian. Siinä määritellään, miten kyseistä ohjetta aiotaan noudattaa ja miten siinä onnistumisesta tehdään tiliä.

Tämä lausunto on jatkoa tietosuojavaltuutetun edelliselle yleistä tietosuoja-asetusta koskevalle lausunnolle, jonka tavoitteena oli tukea EU:n keskeisiä toimielimiä niiden pyrkiessä yksimielisyyteen yksilön oikeuksien ja vapauksien vahvistamiseen käytettävästä toteuttamiskelpoisesta ja kaukokatseisesta sääntelystä. Tässä lausunnossa käsitellään terveysalan mobiilisolvelluksista vuoden 2015 alussa annetun lausunnon tapaan digitaali-aikaan siirtymiseen liittyviä haasteita. Tietosuojavaltuutetun strategian kolmantena tavoitteenahan on mukauttaa nykyisiä tietosuojaperiaatteita maailmanlaajuiseen digitaaliseen ympäristöön sopiviksi myös digitaalisia sisämarkkinoita koskevien EU:n suunnitelmien näkökulmasta. Lausunnossa noudatetaan uusien teknologioiden käytön tietosuoja-äkökohtien osalta 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän linjauksia. Teknologioihin kuuluu muun muassa esineiden internet, jonka käsittelemiseen Euroopan tietosuojavaltuutettu on osallistunut ryhmän varsinaisena jäsenenä.

”Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.”

Euroopan unionin perusoikeuskirjan **1 artikla**

Yksityisyyttä koskevalla perusoikeudella ja henkilötietojen suojaa koskevalla perusoikeudella on nyt ennennäkemättömän tärkeä merkitys ihmisarvon suojelulle. Ne on vahvistettu unionin perussopimuksissa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa. Yksittäiset ihmiset voivat niiden ansiosta kehittää omaa persoonallisuuttaan, elää riippumatonta elämää, innovoida ja käyttää muita oikeuksia ja vapauksia. Kaikkeen tietojenkäsittelyyn eli sekä tietojen keräämiseen että käyttämiseen sovelletaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määriteltyjä tietosuojaperiaatteita, jotka ovat välttämättömyys, suhteellisuus, asianmukaisuus, tiedon minimointi, käyttötarkoituksen rajoittaminen, suostumuksen edellyttäminen ja avoimuus.

Teknologia ei saa sanella arvovalintoja ja noudatettavia oikeuksia. Niiden ja teknologian välinen suhde ei toisaalta kuitenkaan saa perustua väärään kahtiajakoon. Digitaaliselta vallankumoukselta odotetaan terveyteen, ympäristöön, kansainväliseen kehitykseen ja talouden tehokkuuteen liittyviä etuja. Pilvipalvelut, esineiden internet, massadata ja muut vastaavat teknologiat katsotaan digitaalisia sisämarkkinoita koskevissa EU:n suunnitelmissa kilpailukyvyyn ja kasvun edellytyksiksi. Liiketoimintamalleissa hyödynnetään uusia keinoja, joilla henkilötietoja voidaan kerätä laajamittaisesti, siirtää välittömästi, yhdistellä ja käyttää uudelleen ennalta arvaamattomiin tarkoituksiin paisuteltujen ja vaikeaselkoisten yksityisyysperiaatteiden varjolla. Tämä aiheuttaa ylimääräisiä paineita tietosuojaperiaatteille. Niiden soveltamiseen olisi sen vuoksi löydettävä uusia lähestymistapoja.

Nykyisessä digitaalisessa ympäristössä ei riitä, että noudatetaan lainsäädäntöä. Sen lisäksi on otettava huomioon tietojenkäsittelyn eettinen ulottuvuus. EU:n sääntelyjärjestelmässä sallitaan jo nyt joustavat ja tapauskohtaiset päätökset ja suojakeinot henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa. Sääntelyjärjestelmän uudistus merkitsee huomattavaa edistysaskelta. Pohdittaessa tietoyhteiskunnan suuntausten vaikutuksia ihmisarvoon, yksilönvapauteen ja demokration toimivuuteen on kuitenkin otettava huomioon monisyisiä kysymyksiä.

Näillä asioilla on tekniikkaan liittyviä, filosofisia, lainsäädännöllisiä ja moraalisia vaikutuksia. Tässä lausunnossa esitellään eräitä merkittäviä teknologian kehityksen suuntauksia, joihin voi liittyä epäasianmukaista henkilötietojen käsittelyä tai jotka voivat loukata oikeutta yksityiselämän suojaan. Siinä käsitellään nelitasoisia ”massadatan suojeluekosysteemiä”, jolla pyritään kollektiivisesti vastaamaan digitaali-aajan haasteisiin eettisten näkökohtien pohjalta.

1) Kaukokatseinen tietojenkäsittelyn sääntely ja yksityisyyttä ja tietosuoja koskevien oikeuksien kunnioittaminen

⁽¹⁾ EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1.

- 2) Vastuulliset rekisterinpitäjät, jotka päättävät henkilötietojen käsittelystä
- 3) Yksityisyydensuojan huomioon ottaminen tietojenkäsittelytuotteiden ja -palvelujen suunnittelussa ja teknisessä toteutuksessa
- 4) Yksilöiden vaikutusmahdollisuudet.

Euroopan tietosuojavaltuutettu kannustaa käymään EU:ssa ja sen ulkopuolella avointa ja tietoon perustuvaa keskustelua, johon osallistuvat kansalaisyhteiskunta, suunnittelijat, yritykset, tutkijat, viranomaiset ja sääntelyviranomaiset. Euroopan tietosuojavaltuutetun toimistoon perustettava EU:n tietosuoja-asioiden eettinen lautakunta auttaa määrittelemään uuden digitaalisen etiikan, jonka pohjalta yhteiskunta ja talous voivat hyödyntää teknologiaa entistä paremmin ja yksilöiden oikeuksia ja vapauksia vahvistaen.

4. Päätelmät: on aika syventää keskustelua

Yksityisyyden- ja tietosuoja eivät ole ongelma vaan osa ratkaisua. Nykyään ihmiset hallitsevat teknologiaa. Teknologian mahdollisia kehityssuuntauksia ei ole helppo luokitella yksiselitteisesti hyviin tai huonoihin, toivottaviin tai vahingollisiin, suotuisiin tai haitallisiin. Vaikeudet korostuvat, kun osassa mahdollisia suuntauksia on otettava huomioon niihin liittyvät olosuhteet. Poliittisten päättäjien, teknologian kehittäjien, liiketoiminnan kehittäjien ja meidän kaikkien on vakavasti harkittava, haluammeko vaikuttaa teknologian kehitykseen ja soveltamiseen ja jos haluamme, miten. Yhtä tärkeää on kuitenkin, että EU käsittelee pikaisesti etiikkaa ja ihmisarvon asemaa tulevaisuuden teknologiassa.

Tietosuojaperiaatteet ovat osoittautuneet hyväksi keinoksi suojata yksilöitä ja heidän yksityisyyttään vastuuttomalta tietojenkäsittelyltä. Nykyiset suuntaukset saattavat kuitenkin edellyttää täysin uutta lähestymistapaa. Avaamme siksi uuden keskustelun siitä, miten pitkälle esimerkiksi asianmukaisuuden ja oikeutuksen periaatteiden soveltaminen riittää. Tietosuojasta vastaavat toimijat voivat tältä osin ottaa uuden tehtävän ja käyttää nykyisiä työkaluja, kuten ennakkotarkastuksia ja -valtuutuksia, koska millään muilla elimillä ei ole valmiuksia valvoa tällaista tietojenkäsittelyä. Kun teknologia, maailmanlaajuiset innovaatiot ja yhteydet ihmisten välillä kehittyvät huimaa vauhtia, meillä on nyt tilaisuus saada huomiota näille asioille, herättää kiinnostusta ja saada aikaan yhteisymmärrys.

Toivomme tämän lausunnon luovan puitteet entistä laajemmalle ja syvemmälle keskustelulle siitä, miten EU voi varmistaa arvojensa säilymisen samalla, kun se ottaa avosylin vastaan uusien teknologioiden hyödyt.

Annettu Brysselissä 11. syyskuuta 2015.

Giovanni BUTTARELLI

Euroopan tietosuojavaltuutettu
